

NYÍLT NAPOK, EMLÉKNAPOK

MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA

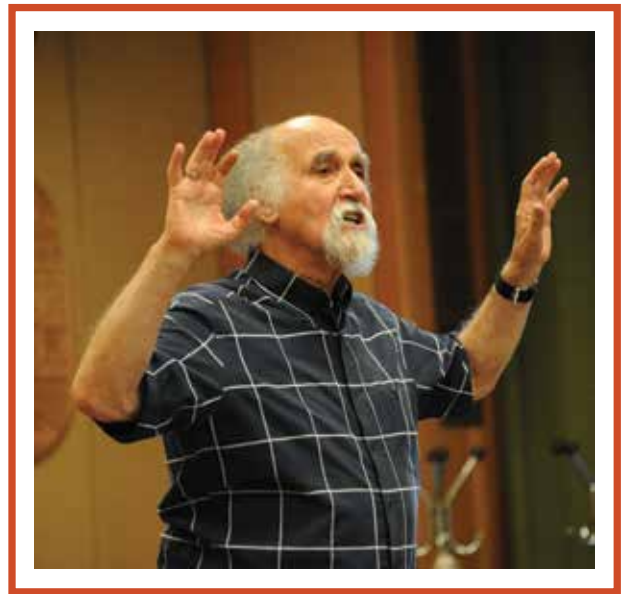
Múzeumok Éjszakája 2015

Könyvtárunk 2015-ben programjait elsősorban a *humor* témája köré szervezte *Humor a köbön* címmel. Tettük mindezt azért, mert a Plakát- és Kisnyomtatványtár előtti folyosórészen ezzel a címmel nyílt kiállítás 2015 tavaszán. „Humorban nem ismerek tréfát” – vallotta Karinthy Frigyes, és valóban, a látszólag „könnyű” műfaj születése, működési mechanizmusa összetettebb, mint ahogy azt gondolnánk. Éppen ezért a kiállítás kurátorai is három aspektusból válogatták a dokumentumokat: az első kategória azokból a dokumentumokból tevődött össze, amelyek már a kiadásuk idején viccesek voltak és ma is meg tudják nevetetni nézőiket, olvasóikat. A második csoportba azokat sorolták, amelyek a maguk idejében komoly céllal születtek, de ma már megmosolyogtatnak minket. A kiválogatott anyag harmadik fajtáját nyomtatásuk idején humorosnak szánták, mára viszont a szemlélőnek az okozza a legnagyobb derűtséget, ha felfedezi a szándék és a végeredmény kontrasztját.

A színpadi program, könyvtárunk nagytermében, a magyar humor két óriását vonultatta fel: Sándor György humoristát és Mikó István színművészt. Sándor György a magyar humor megkerülhetetlen, teljesen önálló hangvételő, kiemelkedő egyénisége. Humorát csak Hofi Gézáé mellett érdemes emlegetni, de Hofitól eltérően Sándor György mindig az intellektuális, gondolkodó, művészetismerő és -kedvelő közönségréteget vette célba. Humora sokszor nem nevetet, hanem sírat. Poénjai áthallásokkal, idézetekkel rímelnek. Monológjainak eredetije valamelyik színdarab átírása. Előadása színészi és szavalói teljesítmény. *A Semmittudás Egyeteme, avagy válogatott rögtönzéseim* című műsora görbe tükröt tartott közönségének, amely az előadót – nyilván több évtizedes, kiemelkedően intellektuális humora miatt is – vastappsal jutalmazta.

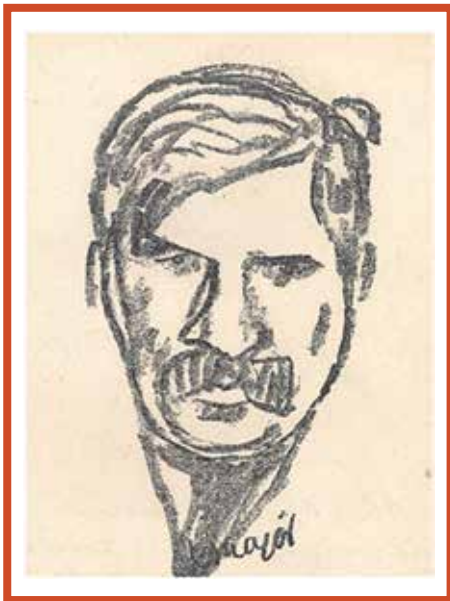
Mikó István és bájos partnernője, Szabó Anikó *A gylmor örömei* címmel adtak fergetes kabaréestet. Krúdy Gyula, Gábor Andor és Szilágyi György műveiből vá-

logattak, a szerény tárgyi kellékkal, de annál több varázslatos színészi munkával elővezetett jelenetek láttán a zsúfolásig megtelt nézőtér sírva kacagott.

A humor képi formája a karikatúra. A Kézirattár folyosóján ebből az alkalomból Major Henrik karikatúráit állították ki. Major már gyerekként kitűnt rajzaival, első karikatúráit 19 éves korában publikálta a *Fidibusz* című élclapban. Néhány vonalból álló rajzai merőben új irányzatot indítottak el a műfaj hazai művelői között. Humora, célratörő ábrázolása a képi mondanivaló és néhány soros, vagy épp szöveg nélküli rajzai révén Major Henrik igen fiatalon már nagy népszerűsége tett szert a hazai sajtó világában. Rajzait vagy „Major” vagy „Sicu” néven jegyezte. Hamarosan a kor valamennyi élclapja, számos kiemelkedő újságja foglalkoztatta. Az első világháború után külföldön telepedett le, s onnan küldte rajzait a kor magyar humor- és társasági lapjainak. Miközben alkotásai művészi igényességükből mit sem vesztek, és a városi tömegkultúra szerves részévé váltak, Major a „legek” mestere lett. Úgy híresült el, mint aki a világon a legtöbb koronás főt, államférfit,

közéleti személyiséget és hírességet örökített meg. Rekordsebességgel és -mennyiségben készítette munkáit, a fáma szerint egy karikatúra megrajzolása maximum 4 percig tartott.

Az OSZK tárlata a karikaturista Major sokoldalúságának bemutatására vállalkozott. A kiállítás fókuszában elhelyezkedő, a mai Magyarországon a művész főműveként számon tartott *Major Henrik panoptikuma*, mely 1913-ban vonultatta fel a századforduló jelentős irodalmi szereplőit, híven tükrözi Major művészetét.

A Kézirattár mellett más különgyűteményi táruk is a humor köré csoportosították programjaikat: a Régi Nyomtatványok Tára kiállította Galenus, Petronius, Bonfini és Galeotto Marzio munkáit, a Zeneműtár *A pesti kabaré kezdetei* címmel adott válogatást korabeli felvételekből, illetve a tár folyosóján minikiállítás szerveztek kabarédalok kottáiból. A Színháztörténeti Tár *Kabaré 100 évvel ezelőtt* címmel rendezte meg kamarakiállítását, *Hacsek és Sajó* címmel népszerű kabaréjeleneteket vetítettek és humor-kvízt ajánlottak a színháztörténetből magyar és angol nyelven. A VII. emeleti olvasótermekben *Borsszem Jankótól a Ludas Matyiig* címmel nyílt kiállítás, de láthatóak voltak „*Füles mester kisedejjátékai*” is, azaz Tóth József fotókiállítása.

A Múzeumok Éjszakáján szokásos raktárvezetések az idén *Karika-túra* címmel indultak.

Az est talán leghíresebb szereplője és legnagyobb egyénisége, Vásáry Tamás karmester és zongoraművész este 10 órakor lépett zongorához és felejthetetlen, beszélgetős koncerttel ajándékozta meg közönségét. Vásáry Tamás évek óta tartja a Zeneakadémián *Zenén túl...* című ze-

nés, beszélgetős műsorát, egy-egy zeneszerző életműve köré szervezve/rendezve. A Múzeumok Éjszakáján is ezt a műfajt választotta. Néha játszott, néha beszélt, de akármit is tett, azt a legnagyobb elragadtatással fogadta hallgatósága...

Nem kapcsolódik szorosan a humor témához, de érdemes megemlíteni a 2015-ös Múzeumok Éjszakája programsorozatból még két fontos eseményt. Mindkettő a bejárat szinten lévő Erekytérben zajlott. *A királyi könyvtár – 35 corvina titkai hasonmások, képek, szövegek és filmek tükrében* címmel válogatott kiállítás fogadta a látogatókat. Hunyadi Mátyás magyar király (1458–1490) könyvtára – korabeli nevén *Bibliotheca Corvina* vagy *Bibliotheca Augusta* – az első reneszánsz fejedelmi bibliotéka volt Európának az Alpoktól északra elterülő részén. Gazdagságával, szépségével az uralkodó hatalmát, uralmának legitimitását reprezentálta. A kiállításon másolatban szerepelt a királyi könyvtár mind a 35, azonosítottan Mátyás tulajdonát képező és az OSZK gyűjteményében található darabja.

Végezetül, de nem utolsó sorban említjük meg a Képes Kezdőbetű-pályázat eredményhirdető ünnepségét. A Képes Kezdőbetű az Országos Széchényi Könyvtár kódexlapkészítő pályázata volt 2015 elején, általános iskolás diákok részére, melynek célja egy új, gyerekek által rajzolt kódex összeállítása volt *Üzenet Mátyás királynak* címmel. A pályázat kiírásánál cél volt, hogy a gyerekek kutatómunkájuk során megfigyeljék a corvinaikat és azok díszítését. Ennek a műfajnak a keretein belül, de különböző technikákkal (rajz, tus, tempera, montázs, fotómontázs stb.) készítsék el saját, rövid, pár soros történetüket Mátyás királlyal kapcsolatosan. A Múzeumok Éjszakáján a legsikerültebb pályamunkákat díjazta a könyvtár vezetése.

Ekler Péterné Kiss Barbara
barbara.at.oszk.hu

Múzeumok Éjszakája 2016

2016-ban a Múzeumok Éjszakájának tematikája a *Hősök, felfedezők, újítkók* címet viselte, könyvtárunk is ebben a tárgykörben kínálta legtöbb programját. Hogy mi mindennel fogadtuk a látogatókat? Kiállításon láthatta a közönség Zichy megrajzolt hőseit, vagyis a Zichy Mihály által illusztrált díszalbumokat. Megtekinthették a színháztörténeti hősgalériát, a térképkészítő huszártiszt, azaz Lipszky János térképeit és a muszaj-felfedezők, Rosti Pál és László Károly Mexikóban készült rajzait és fényképeit. Kamarakiállítás emlékezett meg Zrínyi Miklósról, volt kvíziójáték *Felfedezőúton a könyvtárban* címmel és igazi könyvaukción egy képzeletbeli Kincses szigeten. *Mesélő textilek – textiles mesék* címmel Szeredi Ambrus Noémi textilképzését is élvezhették a látogatók, kaptak tárlatvezetést zenével és irodalommal.

Az est kiemelt programjának számított a Benyovszky Emlékév 2016 Emlékbizottsággal és a Benyovszky Társasággal együtt szervezett Benyovszky Móric-émlékest.

Benyovszky Móric és az Országos Széchényi Könyvtár kapcsolata nem újkeletű. 2004-ben a Benyovszky Társaság javaslatára az OSZK gondozásában és a Kossuth Kiadó segédletével jelent meg az a monumentális kötet, mely hasonmásban közölte Benyovszky 1772–1776 között keletkezett madagaszkári naplóját. A kötet tartal-

mazta a francia szöveg eredetijét Benyovszky kézírásával, a modern francia átírást és a szöveg magyar fordítását. A kitűnő elő- és utószót Voigt Vilmos professzor készítette. A kötet rendkívüli tetszést aratott: elnyerte a Szép Magyar Könyv 2004 díjat a bibliofil és speciális kiadványok kategóriájában és nagy sikerrel szerepelt a Frankfurti Nemzetközi Könyvvásáron is.

A Benyovszky Társaság néhány évvel ezelőtt alakult éppen abból a célból, hogy Benyovszky Móric emlékét ápolja. Tagjai tudósok, kutatók, közéleti személyiségek, művészek, emléképolók, itthonról és határainkon túlról: Lengyelországból, Szlovákiából, Csehországból, Franciaországból, az Egyesült Államokból és Madagaszkárról. A Benyovszky Társaság célja, hogy felerősítse Benyovszky Móric életének máig szóló tanulságait, a hőseit, aki négy világrészen szerzett tapasztalataival és ismeretanyagával mesze túlnó az őt értékelők többségén.

De ki is volt Benyovszky Móric? A magyar történelem egyik legkalandosabb életű egyénisége, az egyik leghíresebb magyar világtutató, hajós és katona, az indiai-óceáni szigetvilág első európai uralkodója. Benyovszky 1741. szeptember 20-án született. Az elmúlt évszázadokban születési éve és tevékenységei vonatkozásában is adódtak bizonytalanságok, azonban a tudományos kutatás mára számos, legendák szülte pontatlanságot helyreigazított Benyovszky körül.

Szeredi Ambrus Noémi tárlata: *Mesélő textilek – textiles mesék*

Benyovszky-portré

A mindössze 45 évet élt, Európa-szerte ismert és tisztelt világutazó helyenként vitatott, ám sokak által csodált életművét a 18. századi történelem említésre méltó részének tekintik. Benyovszkyt magukénak tartják a szlovákok és nemzeti hősként tekintenek rá a lengyelek. A francia uralkodóház jegyzett vállalkozójának számított, Oroszországban egykori kiáltványát és sakkmegoldásait is megőrizték. A mai szóhasználatnál élve amolyan „világfinak” számított Benyovszky Mór – azonban ő elsősorban magyar volt. Ezt a tudományos kutatások és saját feljegyzései alapján is kétséget kizáróan kijelenthetjük.

Benyovszky Mór emlékének ápolására 2015 novemberében alakult meg az Emlékbizottság, melynek fővédnöke Szócs Géza, védnöke Hoppál Péter, társelnöke G. Németh György. A 2016-os esztendő kétszeresen is kiemelt fontosságú Benyovszky szempontjából: nemcsak születésének 275., hanem halálának 230. évfordulója kapcsán is emlékezhetünk. A Múzeumok Éjszakája Benyovszky-estjén Randrianasolo Lalarison Richard, Madagaszkár tiszteletbeli konzulja mondott köszöntőt, majd G. Németh György, a Benyovszky Társaság elnöke tartott előadást és filmvetítést *Benyovszky nyomában a világon* címmel. Nagy Tibor Magnus bemutatta a készülő *Benyovszky-musical* dalait, majd unplugged

zenei koncert következett: autentikus madagaszkári dallamokat szólaltatott meg Rivelis Tahinasoa madagaszkári zenész.

A Benyovszky Emlékév eseményei 2016. szeptember 26-án folytatódtak az Országos Széchényi Könyvtárban, ugyanis ekkor rendezték meg a nemzetközi Benyovszky-konferenciát és tárlatot. A szeptember 26-i megemlékezésen részt vettek azoknak az országoknak a nagykövetei, amelyek egykor Benyovszky Mór tevékenységében meghatározó szerepet játszottak. Jelen voltak a Benyovszky család még élő leszármazottai is az Amerikai Egyesült Államokból és Magyarországról.

A konferenciát követően a Pesti Vigadóban rendezett zenés gálaesten először mutattak be részleteket a Jókai Mór Benyovszky-életrajza alapján született új magyar musicalből. A *Benyovszky, a szabadság szerelmese* című mű alkotói a jól ismert rangos szerzőtrío: Nagy Tibor, Bradányi Iván és Pozsgay Zsolt. A koprodukcióban bemutatásra kerülő musicalt a Pesti Magyar Színház viszi színre, a teljes bemutatóra a tervek szerint 2017-ben kerül sor.

Ekler Péterné Kiss Barbara
barbara.at.oszk.hu

Aranyalap, az értékőrző OSZK – Múzeumok Éjszakája 2017

A korábbi évek gyakorlatához híven a nemzeti könyvtár 2017-ben is csatlakozott a Múzeumok Éjszakája országos rendezvényhez, és kapuit megnyitva hajnali két óráig várta gazdag programkínálattal a látogatókat. A már hagyományossá vált, minden évben megrendezett programok mellett az aktuális kiállításokhoz és emlékekhez kapcsolódó rendezvényeket is kínált az érdeklődőknek.

A 2017. évi Arany János-bicentenáriumi természetesen a Múzeumok Éjszakáját is meghatározta. A „*Más csak levelenként kapja a borostyánt...*” – *Kincsek, kultusz, hatástörténet* című nagykiállításban különleges tárlatvezetésekre invitálta a látogatókat Rózsafalvi Zsuzsanna kurátor, Szőrényi László irodalomtörténész, Boka László tudományos igazgató, Molnár Krisztina Rita költő és Gryllus Dániel, a Kaláka együttes alapítója. A rendhagyó kalauzolások során a közönség a kiállítás tárgyi emlékeinek megismerése mellett az előadók Arany Jánoshoz fűződő személyes kapcsolatáról is többet megtudhatott (Gryllus Dániel például a kiállítási térben felállított citerán játszotta el és adta elő a számára meghatározó jelentőségű Arany-költeményt, a *Családi kört*). A kiállítás mellett azonban további Arany János ihlette programok is várták a látogatókat. Így *Aranydiafilmek* címmel Bíró Ferenc gyűjteményéből láthattak diafilmeket kicsik és nagyok, „*Földi ember kevéssel beéri, vágyait ha kevesebbre méri*” címmel pedig Stróbl Máttyás vetített előadásának köszönhetően tudhattak meg többet Stróbl Alajos Arany János-szobrairól. A könyvtár folyosóin járva különös alakokkal találkozhattak az erre járók. Molnár Dániel dizájner Arany János Shakespeare-fordításához és a június 24-i jeles naphoz kapcsolódva a *Szentivánéji álom* szereplőit idézte meg jelmezfantáziájával, de az ijedősebbek Hamlet atyjának szellemét is láthatták elsuhanni a folyosókon. A kalandokra és izgalmakra vágyók az *Éjszaka Helsingörben* program keretében szentivánéji hajszán vehettek részt Shakespeare hősei után kutatva: a játék és nyomozás, avagy játékos nyomozás során számos kérdésre kellett megtalálniuk a helyes választ.

Arany János mellett természetesen nem feledkezett meg a könyvtár a szintén kétszáz éve született Tompa Mihályról sem, és aktuális Tompa-kiállításához kapcsolódva több tárlatvezetésre is várta az érdeklődőket a katalógustérben megrendezett kiállításban.

A nemzeti könyvtár másik nagykiállítására, *A magyar hangosfilm plakátjai 1931–1944* is tárlatvezetésekkel várták az érdeklődőket. Fekete Dávid kurátor, Kurutz Márton filmtörténész és Kopcsay Ágnes könyvtáros vezetési során a magyar hangosfilm aranykorának epizódjairól és a korabeli filmplakátok titkairól hallhattak a látogatók, miközben megcsodálhatták a ritkán látható kisebb és nagyobb színes plakátokat, a terem közepén kiállított, 1930-as évek eleji felvevőgépet és még számos további érdekes kiállítási tárgyat. Ezt a huszadik századi korszakot idézte meg koncertjével a Hot Jazz Band is. A harmincéves fennállását ünneplő zenekar ez alkalommal is nagy sikert aratott műsorával, amelyből a plakátkiállításához kapcsolódva nem hiányzott egy kis ízelítő a Karády-, Kabos- és Jávorfilmek zenéiből sem.

A zenei kínálat azonban ezzel még nem ért véget. A Magyar Állami Operaház zenészeiből alakult Budapesti Kamarazenekar Vivaldi *A négy évszak* című népszerű művével kápráztatta el a közönséget.

A Múzeumok Éjszakáján a könyvtár különgyűjteményeinek és műhelyeinek munkatársai is külön programokkal készültek. A Plakát- és Kisnyomtatványtár nemcsak a nagykiállításon látható színes filmpla-

kátokat mutatta meg hihetetlenül gazdag anyagából, hanem *A bőség zavara* címmel rendezett kiállításában is több tárlatvezetésre várta a különleges nyomtatványok iránt érdeklődő közönséget. Vezetésekre, bemutatókra várták az érdeklődőket a Térképtár munkatársai is. *Térképeink aranyalapja* címmel gróf Széchenyi Ferenc gyűjteményéből való térképeket ismerhettek meg, a *Csillagászat történeti kincseink* című programon pedig többek között a csillagképek történetéről hallhattak a gyűjteményre kíváncsiak. Mindeközben földgömbkészítésre, -ragasztásra és kvízzjátékra is lehetőségük volt az ügyességüket és tudásukat próbára tevő, játszani vágyó látogatóknak. A Színház-történeti Tár és a Zeneműtár szintén a vállalkozó kedvű játékosokat szólította meg. Míg a két tár közös olvasótermének egyik felében Arany János és a színház kapcsolatára vonatkozó kvízkérdésekre kereshették a helyes választ, a terem hátsó részén lévő fülkékben az egy évvel korábban elhunyt zeneszerző, Pethő Zsolt mesefilmekhez komponált dallamait kísérelhették meg felismerni a *Pom Pom meséi*, *Mirr-Murr*, *a kandúr*, *Frakk*, *a macskák réme* és számos további animációs film szerelmesei. A Könyvtártudományi Szakkönyvtár igazi irodalomtörténeti csemegével, érdekes kéziratok, köztük egy nem sokkal korábban felfedezett Ady-kézirat bemutatásával várta közönségét, míg a könyvtári digitalizálás műhelytitkaiba *A polctól a felhőig* című program keretében tekinthettek be az elektronikus kéziratár és diszpolc iránt érdeklődők.

A könyvtár immár hagyományossá vált programjai között mindig nagyon népszerűek a könyvtári séták, és közülük is kiemelt érdeklődésre tartanak számot az évente csak e napon szervezett *Kalandtúra a sötét raktárakban* elnevezésű vezetések. Itt az izgalmas ka-

landokra vágyók zseblámpák fényénél fedezhetik fel a raktárakat, ahol a fénypázmák nemcsak a polcokat világítják meg, hanem különböző irodalom- és sajtótörténeti különlegességeket is. Ez évben a tárlatvezetők az időszaki kiadványok történetéből „villantottak fel” néhány epizódot, az 1500-as évektől kezdve napjainkig.

Másfajta izgalmakat kínált az ez évben ötödik alkalommal megrendezett árverés. A *Nyílik a trezor – senki többet, harmadszor!* címmel szervezett aukción baráti árakon és barátságos közegben lehetett licitálni a könyvtár munkatársai és barátai által felajánlott régi és új könyvekre, mesekönyvekre, ponyvákra, hírlapokra, térképekre, plakátokra és más meglepetéstételekre.

Természetesen ez alkalommal sem hiányozhattak a kézműves-foglalkozások sem. A restaurátorok és a múzeumpedagógus kolléganőnk, valamint játékkészítő munkatársunk késő délutántól éjfélig várta mindazokat, akik Arany-minikönyvet, fűzött füzetkét szerettek volna készíteni, vagy éppen megpróbálták kirakni a corvina-motívumos kisebb és nagyobb kirakókat. 2017-ben is volt beiratkozási akció, amelynek keretében a könyvtár 50%-os kedvezményt biztosított az éves könyvtárhasználati díjból. A gasztronómia iránt fogékonyak pedig a Fragola-fagyi és az aranygaluska mellett a Jackfall Bormanufaktúra díjnyertes borait is megkóstolhatták.

Az Országos Széchenyi Könyvtár a 2017. évi Múzeumok Éjszakáján is különleges programokkal várta a látogatókat, remélve, hogy meghatározó élményekkel gazdagodnak és az év többi napján is visszatérnek.

Dede Franciska
dede.franciska.at.oszk.hu

